

REFORMATSIOON JA VASTUREFORMATSIOON VASTUSED

AJALOO-OLÜMPIAAD
KOOLIVOOR
VIII KLASS
16. jaanuar 2018

***NB! Esitatud on eeldatavad vastused. Hinnatakse täispunktidega!!!
Avatud vastustega küsimuste puhul lähtuda õpilase loogikast.***

1. Rahulolematus katoliku kirikuga.

4p/____

Kõrval on pilapilt 16. sajandi algusest. Pilt väljendab rahulolematust katoliku kirikuga. Kirjuta, mida heidab autor ette katoliku kirikule.

Katoliku kirik on kaugenenud algkristluse põhimõtetest ning nõuti ristiusu algete juurde tagasi pöördumist // Paavsti elustiil, mis ei läinud kokku kiriku õpetusega.

Lisa juurde veel kolm asjaolu, miks oldi rahuolematud katoliku kirikuga?

- (1) Lääne-Euroopas tekkinud rahvusriikide valitsejad püüdsid vabaneda paavstivõimu kontrolli alt.
- (2) Vaimulike privileeritud seisund tekitas rahulolematust.
- (3) Paavstide huvid muutusid üha ilmalikumaks, nad sekkusid päevapoliitikasse ega välistanud kokkuleppeid isegi Türgi sultaniga, kes kristlikke maid anastas.
- (4) Indulgentside müük.

IÜK lk 224 / Keskaeg II osa lk 102

2. Pane reformatsiooniga seotud sündmused ajaliselt õigesse järjekorda alates varaseimast.

Üks aastaarv jääb üle. (8–9 õiget: 5p; 6–7 õiget: 4p; 5 õiget 3p; 4 õiget 2p; 3 õiget: 1p) 5p/____

(1) Wormsi riigipäev - 1521	(5) Luther avaldab teesid - 1517
(2) Paavst alustab suurt indulgentside müügikampaaniat Püha Peetri basiilika ehitustööde katmiseks - 1515	(6) Jesuiitide ordu rajamine - 1534
(3) Martin Lutheri surm - 1546	(7) Paavst paneb Lutheri kirikuvande alla - 1520
(4) Saksamaal on talurahvasõda - 1525	(8) Augsburgi usurahu - 1555
	(9) Trento kirikukogu - 1545
- 1515, 1517, 1520, 1521, 1525, 1534, 1545, 1546, 1555, 1575

3. Martin Luther.

9p/____

- 1) Mis leiutis võimaldas Lutheri ideedel kiirelt levida üle Saksamaa? (1p) **trükikunst**
- 2) Miks pidas Luther vajalikuks eemaldada kirikust pühapildid ja kaunistused? (1p)

Et koguduse tähelepanu oleks koondunud jutlusele ja palvetele.

- 3) Millised sakramendid pidas Luther oluliseks alles jätta? (2p)

(1) ristimine (2) armulaud

- 4) Miks läksid Lutheri uuendustega kaasa paljud maaisandad? (2p)

(1) Nad nägid selles võimalust oma poliitilise võimu suurendamiseks.
(2) Sooviti kiriku maa ja vara arvel rikastuda.

- 5) Lutheri mõtted. Täida lüngad sobivaima sõnaga. (3p) (4–5 õiget: 3p; 3 õiget: 2p; 2 õiget: 1p)

- Luther Karl V ja Saksa riigipäeva ees: “Kui mulle Piibli või mõistuse abil ei näidata, et ma olen eksinud - sest ma ei usalda ei paavsti ega kirikukogu autoriteeti, sest nad on eksinud ja üksteisele vastu rääkinud-, siis minu südametunnistus on seotud Jumala sõnaga.”
- Meestel on lai rind ja kitsad puusad, seepärast on neil rohkem mõistust kui naistel.
- Millistele füsioloogilistele omadustele viidates põhjendas Luther seda, et naised peaksid kodus püsima ja majapidamise ja laste eest hoolitsema?
- Naistel on ahas rind ja suur tagumik. (piisab, kui üks tunnus välja toodud).

IÜK lk 227

4. Tõmba joon/jooned alla õigele variandile.

4p/ ____

(1) Milline oli Leo X esimene reaktsioon Lutheri teesidele?

• **Ta pidas reformatsiooniga seotud vaidlusi munkade omavaheliseks lobaks ega pööranud neile tähelepanu.**

• Käskis põletada Lutheri tööd

• Käskis panna Martin Lutheri aresti Friedrich Targa lossi.

(2) Indulgentsid -

• **Nendega sai leevendada ka juba siitilmast lahkunute puhastustulepiinu**

• **Nendega sai end vabaks osta ka veel tegemata pattude eest.**

• Neid sai osta end vabaks puhastustulepiinadest ja pääseda otse taevasse

(3) Millise sündmuse järel kutsuti reformatsiooni pooldajaid protestantideks?

• **Speyeri riigipäeval üritasid katoliiklased luteri usku keelustada. Lutherit toetavad aadlikud lahkusid kogunemiselt.**

• Luther ja tema pooldajad põletasid Wittenbergis paavsti bulla ja skolastilisi õpperaamatuid.

• Eislebeni linnas rüüstasid linnakodanikud kirikuid ja nõudsid emakeelseid jutlusepidajaid.

IÜK lk 226/ 7kl lk 102

5. Reformatsiooniga seotud isikud. Kirjuta ette sobiv nimi.

6p/ ____

Üks nimi võib käia rohkem kui ühe lause ette. Mõned nimed korduvad, üks nimi jääb üle.

(8–9 õiget: 6p; 7 õiget 5p; 6 õiget 4p; 5 õiget 3p; 4 õiget 2p; 3 õiget 1p)

(1) **Jan Hus** - mõisteti ketserina süüdi ja hukati tuleriidal

(2) **Rotterdami Erasmus** - andis välja kreeka keelse Uue Testamendi

(3) **Johannes Gutenberg** - trükkis esimesena piibli 1454. aastal

(4) **Ulrich Zwingli** - kuulutas Zürichi paavstivõimust sõltumatuks

(5) **Jan Hus** - tšehhi vaimulik, kes oli vastu paavsti ilmalikule võimule ja pidas vajalikuks, et jumalateenistused oleksid emakeeles.

(6) **Ulrich Zwingli** - pidas armulauda vaid sümboolseks mälestustoiminguks - "ei või olla, et 30-aastane inimene võiks peituda taigatükis sellisel viisil, et teda seal ei märgataks".

(7) **Ignatius Loyola** - oli saanud rüütlikasvatuse ja said lahingus raskesti haavata. Koos tervenemisega koges usulist ärkamist. Kirjutas "Vaimulikud harjutused", kus on kirjas jesuiitide kasvatussüsteemi alused.

(8) **Rotterdami Erasmus** - kirjutas "Narruse kiitus", kus muuhulgas naeruvääristas ahneid vaimulikke.

(9) **Johann Calvin** - oma raamatus "Ristiusu õpetus" kirjutas, et Jumal on määranud, et ühed inimesed saavad õndsaks, teisi aga ootab hukatus. Jumaliku äravalimise üheks tunnuseks on inimese edukus.

Jan Hus, Ignatius Loyola, Martin Luther, Rotterdami Erasmus, Johann Calvin, Rotterdami Erasmus, Ulrich Zwingli, Johannes Gutenberg
---

IÜK lk 195, 212, 230, 7. kl lk 106

6. Henry VIII ja reformatsioon.

6p/ ____

1) Millest sai alguse Henry VIII toetus reformatsioonile ja soov öelda lahti paavstivõimust? (2p)

Soovis lahutada oma abikaasast (Aragoni printsess Katariina)

2) Kes sai pärast reformatsiooni vastuvõtmist Inglismaal usujuhiks? (1p) **kuningas/Henry VIII**

3) Inglismaal tekkinud kiriku kohta öeldakse, et kurdi jaoks on see nagu katoliku kirik ja pimedaks jaoks nagu luteri kirik. Mida see tähendab? (2p)

Õpetust muudeti, protestantlikud/ladinakeelsed missad asendati ingliskeelsega. Jumalateenistuse väline vorm sarnanes katoliku kiriku liturgiaga.

4) Kuidas hakati nimetama reformeeritud kirikut Inglismaal? (1p) **Anglikaani**

Keskaeg II osa lk 104, IÜK lk 231

7. Talurahvasõjad.

3p/____

- 1) Lutheri õpetusele tuginedes hakkas talurahvas esitama nõudmisi. Mida nad soovisid? (1p)
Nõudsid tagasi aadlike valdusesse läinud kunagiste kogukonnamaade (heinamaad, metsad, veekogud) ühiskasutamise õigust.
- 2) Kuidas suhtus Luther talurahvasõdadesse? (1p) **Oli sellest šokeeritud/ega toetanud seda.**
- 3) Millist saatust väärts tema arvates ülestõusu üks juht Thomas Müntzer? (1p)
Kuulutada lindpriiks/ära tappa.

IÜK lk 228

8. Augsburgi usurahu.

2p/____

- 1) Augsburgi usurahuga tunnistati luteri usk katoliku usu kõrval teiseks riigireligiooniks ja kehtima jäi põhimõte "Cuius regio, eius religio". Mida see tähendab tõlgituna? (1p)
Kelle valitsus, selle usk. võib ka, et kelle maa, selle usk
- 2) Mis on selle sisuline tähendus? (1p) **Maahärra usutunnistust pidi järgima ka tema alamad.**

IÜK lk 229

9. Vastureformatsioon.

4p/____

Katoliku kiriku reformatsioonivastasel tegevusel oli kaks suunda. Lihtsustatult öeldes oli olemas piits ja präänik. Mis need oli ja mis oli kummagi suuna eesmärk?

(Üks punkt on õige suuna eest ja teine eesmärgi selgituse eest.)

- (1) **inkvisitsioon - reformatsiooni/protestantismi kui vääropetuse väljajuurimine / teisitimõtlejate hävitamine**
- (2) **jesuiitide ordu - taastada katoliku kiriku ühtsus / katolik misjonitegevus**

IÜK lk 232 / 7 kl lk 106

10. Reformatsiooni pooldajad.

3p/____

Kirjuta, millise usu pooldajad peituvad värvide taga. Reformeeritud kiriku põhimõtted võeti vastu erinevates riikides ja seal said need oma nimetuse. (5–6 õiget 3 punkti; 4 õiget 2p; 3 õiget 1p)

- oranž Saksamaal ja Põhja-Euroopas: **luterlus**
- punane Šveitsis: **kalvinism**
- lilla Prantsusmaal, Itaalias ja Poola-Leedus: **katoliiklus**
- punane Prantsusmaal: **hugenotid**
- punane Šotimaal: **presbüterlased**
- roosa Osmanite impeeriumis: **islam**

Kaart 7. klass II lk 109, lk 105.

11. Reformatsiooni tagajärjed.

4p/____

Reformatsioon tõi endaga kaasa mitmeid muudatusi ka inimeste igapäevaellu. Kuidas väljendus usulõhe argielus? Too välja, mis oli omane katoliiklastele, mis protestantidele.

Abiks on märksõnad, mida võib, aga ei pea kasutama:

riietus, söök, abielu, naise roll ja võimalused/ kloostrid.

- (1) **katoliiklaste riietuses oli värvikirevus, protestandid riietusid tagasihoidlikumalt (musta või tumehalli)**
- (2) **Katoliiklastel oli paastuaeg, protestantidel mitte.**
- (3) **Katoliiklastel on see osa sakramendist/ pole lubatud lahutada, protestant saab oma abielu lahutada.**
- (4) **kloostrid/naiste võimalused - katoliiklikel naistel oli võimalik minna kloostrisse, kui neil polnud meessoost eestkostjat/kloostrid hoolitsesid abivajajate eest, näiteks vaesed ja haiged. Protestandist naisel see valik puudus/naise koht oli kodus ja hoolitseda pere eest.**

7. kl lk 112

12. Reformatsioon Eestis.

10p/___

1) Täida lüngad! (7p)

(13–15 õiget 7 punkti; 11–12õ 6p; 9–10õ 5p; 7–8õ 4p; 5–6õ 3p; 3–4õ 2p; 2õ 1p)

Reformatsioon jõudis peagi ka Eesti alale. Selle suurim vastane oli ordumeister **Wolter von Plettenberg**. Teadaolevalt esimene eestikeelne raamat ilmus **1525** aastal. Sellest pole midagi säilinud, sest see arestiti **Lüübeki/Lübecki** linnas. Varaseim osaliselt säilinud eestikeelne raamat on **Wanradt-Koelli katekismus** ja see ilmus **1535** aastal. Selle koostaja oli Simon **Wanradt**, kes oli Niguliste kiriku õpetaja ja eesti keelde tõlkis raamatu **Pühavaimu/Püha Vaimu** kiriku pastor Johann **Koell**. Euroopas toimunud pildirüüste jõudis ka Eestisse. Tallinnas rüüstati muuhulgas **Pühavaimu/Oleviste/Katariina/dominiiklaste** kloostri kirikut. All-linnas ei saadud sisse **Niguliste** kirikusse.

Liivi sõja tulemusena sai Põhja-Eestis valitsevaks **luteri** usk, sest selle ala valitsejaks oli **Rootsi** riik. Lõuna-Eesti alal **katoliku** usk ja see ala kuulus **Poola-Leedu** riigile. Jesuiitide tegevus oli edukas **Lõuna-Eestis**.

EAJ I lk 118-119, 128 / 1997.a lk 83, 84, 87

2) Tõmba joon alla õigele variandile lauses. (3p)

(5–6 õiget 3 punkti; 3–4 õiget 2p; 2 õiget 1p)

(1) Liivimaal läksid reformatsiooniga kõige kiiremini kaasa linnad/aadelkond/talurahvas.

(2) Koolide ümberkorralduste käigus reformatsiooni vaimus avati/suleti tütarlastekoolid.

(3) Tallinna raad keelas kodanikel ära osalemise all-linna/Toompea kirikutes.

(4) Jesuiitide jaoks oli Eesti alal ümberpööratavuse mõttes kõige lootusetumad eestlased/sakslased.

(5) Maainimesed võtsid jesuiite vastu kui taeva/põrgu saadikuid.

(6) Esimese gümnaasiumi Eesti alal avasid jesuiidid/luterlased Tartus/Tallinnas.

EAJ I lk 118, 128